

OVER PYGMEEËN

DOOR

Dr T. C. WINKLER.

In de oudheid was reeds het geloof algemeen onder de volkeren verspreid, dat er een ras of rassen van menschen bestonden, die zeer klein van statur waren, en in sommige ver verwijderde en onbekende streken der aarde woonden. Zij werden *pygmeeën*, dat is dwergen, genoemd. Men vertelde dat die pygmeeën soms gevechten leverden tegen kraanvogels. In het derde boek van de Ilias worden de trojaansche vijanden beschreven »als komende met groot gedruisch en schreeuwende gelijk de kraanvogels die vliegen vanwaar de winter en de regenbuien komen; zij vluchten met geraas naar de stroomen van den oceaan, brengende slachting en dood aan de pygmeeën, en in den vroegen morgen een wreed gevecht biedende.” Niet zelden vindt men bij de latere klassieke toespelingen op gevechten tusschen pygmeeën en kraanvogels en afbeeldingen daarvan op grieksche vassen. In die afbeeldingen zijn de pygmeeën dwergachtige menschen met groote hoofden, negeraangezichten en dicht wollig of gekruld haar, en zijn zij met lans en gewapend. Minder pöttische en schijnbaar meer wetenschappelijke opmerkingen over zeer kleine rassen van menschen vindt men in de werken van ARISTOTELES, HERODOTUS, CLESIAS, PLINIUS en anderen. ARISTOTELES plaatst zijn pygmeeën in Afrika, aan de bronnen van den Nijl, en CLESIAS spreekt over een ras van dwergen in de binnenlanden van Indie. Het verhaal van HERODOTUS is zoo uitvoerig en draagt bovendien zooveel teekenen van waarschijnlijkheid, vooral in verband met de nieuwste ontdekkingen, dat wij het hier willen mededeelen:

»Wat ik nu zal verhalen, heb ik gehoord van zekere inboorlingen van Cyréné. Eens, zeiden zij, bezochten zij de orakel-kast van Ammon, toen het gebeurde dat, in den loop van het gesprek met ETEARCHUS, den koning van Ammon, het gesprek viel op den Nijl, en hoe dat zijn bronnen aan alle menschen onbekend waren. ETEARCHUS zeide daarop, dat er eens eenige Nasamoniërs aan zijn hof waren gekomen, en, gevraagd zijnde of zij eenig bericht konden geven betreffende de onbewoonde gedeelten van Lybia, hadden zij het volgende verhaal gedaan. De Nasamoniërs zijn een lybisch ras, dat de Syrtes bewoont, en een niet zeer groote landstreek naar het oosten. Zij zeiden dat er bij hen eenige wilde jonge mannen opgegroeid waren, zonen van zekere opperhoofden, die, als zij mannen waren geworden, allerlei buitensporigheden bedreven, en, onder andere dingen, vijf van hen door het lot aanwezen, om heen te gaan en de woeste gedeelten van Libya te onderzoeken en te trachten of zij niet verder zouden kunnen gaan dan iemand te voren gedaan had. De jonge mannen dus, voorzien door hun kameraden van een overvloedigen voorraad van water en levensmiddelen op dien zwerftocht, reisden eerst door de onbewoonde streek en daar door heen zijnde, kwamen zij in de streek der wilde dieren, vanwaar zij eindelijk in de woestijn kwamen, die zij begonnen door te trekken van oost naar west. Na vele dagen reizen over een groote uitgestrektheid zand, kwamen zij ten laatste op een vlakke, waarop zij zagen dat boomen groeiden en die naderende en ziende dat er vruchten aan waren, begonnen zij die te plukken. Terwijl zij daarmede bezig waren, kwamen eenige dwergen naar hen toe, kleiner dan de gemiddelde lengte, die hen gevangen namen en wegvoerden. De Nasamoniërs konden geen woord van hun taal verstaan, en ook zij hadden geen kennis van de taal der Nasamoniërs. Zij werden door uitgebreide moerassen gevoerd, en kwamen eindelijk aan een stad waar alle mannen van dezelfde lengte als hun geleiders waren en zwart van kleur. Een groote rivier vloeiende langs de stad, vloeiende van west tot oost en krokodillen bevattende.»

Het is aangenaam te weten dat het bovenstaande verhaal eindigt met het bericht dat deze pioniers van het onderzoek van Afrika, deze voorgangers van BRUCE en MUNGO PARK, van BARTH, LIVINGSTONE, SPEKE, GRANT, STANLEY en vele anderen »behouden naar hun land terug gingen».

Vooruitgang in de kennis der aarde en een meer kritische geest

bij de schrijvers, leidden tot pogingen om dat geloof aan pygmeëen te verklaren en het ontdekken van rassen van apen, van welke handelingen min of meer fabelachtige verhalen door sommige reizigers werden verspreid, waren de gegevens, waarop door de natuurkundigen der vorige eeuw de oorsprong der verhalen van pygmeëen werd verklaard. BUFFON vooral was in dit opzicht een der grootste woordvoerders. Later was het vooral DE QUATREFAGES, die zorgvuldig alles heeft onderzocht wat op deze vraag betrekking heeft en die heeft aangetoond, dat de twee oorden, waarin de oude schrijvers hun pygmeëen schijnen te plaatsen, zijn de binnenlanden van Afrika bij de bronnen van den Nijl en de zuidelijkste gedeelten van Azië. Het schijnt dat er twee groepen van dwergvolken bestaan, die nog steeds die oorden bewonen. Het is vooral naar aanleiding van het beroemde werk van DE QUATREFAGES, getiteld *Les Pygmées*, enz., dat het volgende ter onzer kennis is gekomen.

Onder de kenmerken waardoor de verschillende menschenrassen van elkander onderscheiden worden, is de gestalte, de lichaamslengte zeker een van de belangrijkste. Vooral in de zuivere of minder vermengde rassen die binnen bepaalde grenzen leven, vindt men een gemiddelde lengtemaat, voor mannen en vrouwen beiden, die gekend kan worden door het doen van een voldoende getal nauwkeurige metingen. Dat de gemiddelde lengtemaat van een ras een geërfd kenmerk is en slechts weinig afhankelijk is van uitwendige omstandigheden, zooals overvloed of gebrek aan voedsel, het klimaat, enz. is door welbekende feiten bewezen. De langste en de kortste rassen in Europa zijn de Noren en de Lappen, die in bijna dezelfde streken leven. Ook in Afrika zijn de kleine Boschjesmannen en de groote Kaffers buren. De bewoners der Andaman-eilanden en die van vele andere eilanden van de Keerkringstreken der Stille Zee, wier omstandigheden gelijk zijn of iets voordeelijker voor de eerstgenoemden, staan aan de beide uiteinden van de lengteschaal.

Men kan den mensch in drie groepen naar zijn lichaamslengte verdeelen: lang, middensoort en kort. In het stelsel van TOPINARD staan de eersten met een gemiddelde lengte van 1,700 meter, de laatsten beneden 1,500 meter, en de middensoort tusschen die twee. In deze laatste afdeeling vindt men eenige mongoolsche of gele rassen van Azie, zooals de Samoyeden, de Ostiaken, de Japanners, de Siamezen en de Annamiten, de Veddahs van Ceylon en eenige wilde stammen

van zuidelijk Indie. Al deze rassen staan tusschen 1,525 en 1,600 meter, of 5 voet 3 duim.

De pygmeëen zijn dus veel kleiner, in elk geval beneden de 1,500 meter. Behalve hun geringe lengte vertoonen allen als kenmerk het bezit van krullig haar, dat is groeiende in zeer kleine dichte krulletjes, terwijl elk haar plat of elliptisch is op de doorsnede en derhalve, welk ander structuur-onderscheid zij ook mogen vertoonen, zij behooren allen tot denzelfden primairen tak van de soort mensch als de Neger van Afrika en de Melanctiër van de westelijke deelen der Stille Zee.

Wij willen nu het oog vestigen op een eilandengroep in de Indische zee, de Andamans, waar wij een uit anthropologisch oogpunt zeer belangwekkend menschenras zullen vinden. Deze eilanden liggen in de Golf van Bengalen tusschen de 10de en 14de parallel NB. en op 93° OL. van Greenwich.

Ofschoon deze eilanden sedert overoude tijden bewoond zijn geworden door eèn volk, welks beschaving en gewoonten weinig of geen verandering hebben ondergaan en ofschoon zij zoo dicht bij beschaafde handeldrijvende landen gelegen zijn, waren zij en hun bewoners echter tot het jaar 1858 eigenlijk onbekend. Wel is waar worden zij vermeld door arabische schrijvers uit de 9de eeuw en ook door MARCO PAOLO, en in 1788 werd er een poging door de engelsche Oost-Indische Compagnie gedaan om er een straffkolonie te stichten, doch deze werd weinige jaren later weder opgeheven: de slechte reputatie der bewoners, als zijnde moordlustig en ongastvrij jegens schipbreukelingen, maakte dat men niets met hen te doen wilde hebben. Die ongastvrijheid vond evenwel haar grond in de wreede handelingen, vooral om slaven te rooven, die de eilanders van Chineezers en Maleiers ondervonden, die op hun kusten gekomen waren om tripang, *bêches de mer*, en eetbare vogelnestjes te zoeken. In 1857 noodzaakte de Sepoy-opstand het gouvernement van Indie om een verblijfplaats te zoeken voor de vele gevangenen, en zoo kwamen er in dat jaar op de Andaman-eilanden ongeveer 15000 vreemdelingen waarvan meer dan drie vierden ballingen waren en de rest soldaten, politie, enz. De gevolgen van die straffkolonisatie bleven voor de Andamaners ook niet uit: zedelijke en lichamelijke achteruitgang, ondeugden en ziekten, en eindelijk uitsterven.

Een arabische schrijver uit de negentiende eeuw zegt, dat het uitzicht of voorkomen der Andamaners is vreeselijk, hun haar krullend,

hun voeten zeer lang, wel bijna een elleboog lang, en zij gaan geheel naakt. MARCO POLO (omstreeks 1285) zegt: »het volk is niet beter dan wilde beesten, en ik verzeker u dat alle menschen van dit eiland van Agamanain hoofden hebben als honden en ook zulke tanden en oogen; inderdaad hun aangezicht gelijk volkomen op dat van een grooten bulldog.»

Zekere kapitein H. MAN, die in 1858 de Andaman-eilanden in bezit nam in naam van de East-India Company, heeft de maat genomen van de lengte van 48 mannen en 41 vrouwen: het bleek dat de eersten dooreengenomen waren 4 voet $10\frac{3}{4}$ duim, en de laatsten 4 voet $7\frac{1}{4}$ duim, een verschil dus van $3\frac{1}{2}$ duim tusschen de seksen. De langste man was 5 voet $4\frac{1}{2}$ duim, de kortste 4 voet 6 duim; de langste vrouw 4 voet $11\frac{1}{2}$ duim, de kortste 4 voet 4 duim, (engelsche maat). De schedel is rond, brachycephaal, de schedelindex ongeveer 82. Het haar is fijn en zeer vast gekruld, wollig en op de doorsnede elliptisch, zooals van den Neger. De huidkleur is zeer donker, ofschoon niet volkomen zwart. De tanden zijn breed, maar de bovenkaak is weinig prognatisch. In de betrekkelijke verhoudingen van de beenderen der ledematen, vooral in de korthed van het opperarmbeen vergeleken met den onderarm en in den vorm van het bekken, blijkt hun verwantschap met den Neger duidelijk.

Wij verlaten nu de Andamaners en gaan over naar Afrika, in de binnenlanden waarvan de pygmeëen van HOMERUS, HERODOTUS en ARISTOTELES wonen. Afrika is de woonplaats van de groote afdeeling van het menschelijk geslacht, die men de Ethiopische noemt: menschen met een zwarte huid en wollig haar. Dit ethiopische ras bewoont het zuidelijk twee derde gedeelte van dat groote vasteland, terwijl het noordelijke derde gedeelte bewoond wordt door de Semitische en Hamitische afdeelingen van het groote blanke of kaukasische menschenras, of door rassen die ontstaan zijn door vermenging van dezen met het Ethiopische of Negerras.

Behalve de echte Negers vindt men in het zuidelijke gedeelte van Afrika een gewijzigd type, gevormd door de Hottentotten en de Boschjesmannen, de laatsten zoo genoemd door de hollandsche kolonisten. Deze kleine menschen leven zoo als de laagste wilden, wonen in holen in de bergen, leven van de jacht alleen en worden als vijanden en onmenschen behandeld door de omwonende meer beschaafde stammen, voor wier kudden zij weinig respect betoonen,

zoodra zij geen wild kunnen veroveren. De physische kenmerken, van dit volk zijn wel bekend, daar herhaalde malen Boschjesmannen levend naar Europa zijn gebracht, om hen ten toon te stellen. Hun haar is korter en minder welig dan dat van den gewonen Neger, het groeit in afzonderlijke krulletjes, die er als ronde balletjes uitzien. Hun geelachtige huidkleur verschilt van die van den Neger en dit, gepaard met de uitstekende jukbeenderen en den vorm der oogen, doet zóózeer denken aan het Mongoolsche ras, dat sommige anthropologen hen als verwant aan dat ras hebben beschouwd, hoewel hun krullend haar niet ten gunste is van die onderstelling. Het voorhoofd is vooruitstekend en plat, de neus zeer plat en breed, de lippen zijn dik. De schedel heeft een kinderlijk voorkomen, ofschoon de hersenholte niet klein is en die van de Andamaners overtreft. De schedel is matig dolichocephaal of eigenlijk mecaticephaal, de gemiddelde index zijnde 75,4. Volgens DE QUATREFAGES is hun lengte 4 voet 6 duim voor de mannen, en 4 voet voor de vrouwen; een vrouw, moeder van verscheidene kinderen was slechts 3 voet 9 duim lang. TOPINARD noemt de lengte gemiddeld 1,404 meter of ongeveer 4 voet $7\frac{1}{2}$ duim en FRITSCH, die van zes Boschjesmannen de maat nam, vond dat zij gemiddeld 1,444 meter of bijna 4 voet 9 duim lang waren.

De tegenwoordige woonplaats van de Boschjesmannen is bepaald tot zekere streken in het zuidwesten van Afrika, van de grens der Kaapkolonie tot zoo ver noordwaarts als het meer Ngami. Verder noordwaarts wordt de groote aequatoriaal streek van Afrika bewoond door verschillende negerstammen, die algemeen onder den naam van *Bantu* bekend staan. Het is op verschillende verspreide plaatsen te midden van die stammen, dat de Pygmeëen van HOMERUS, HERODOTUS en ARISTOTELES, volgens DE QUATREFAGES, worden gevonden, waarover wij nu moeten spreken.

Het eerste bericht over deze Pygmeëen, na al hetgeen de bovengenoemde oude schrijvers daarvan reeds hadden verteld, vindt men in een engelsch werk, uitgegeven in 1625 en getiteld: *Purchas his Pelgrimes*. Een hoofdstuk van dat boek draagt tot opschrift: *The strange adventures of Andrew Battell of Leigh in Essex, sind by the Portugals prisoner near Angola, who lived there, and in the adjoining regions near eighteen yeares*. Op blz. 983 lezen wij: >Ten noordoosten van *Mani-Kesock* is een soort van klein volk, genoemd *Matimbas*, die niet

grooter zijn dan jongens van twaalf jaar oud, maar zeer dik, en leven eeniglijk van vleesch, dat zij dooden in de bosschen met hun bogen en pijlen. Zij betalen schatting aan *Mani-Kesock*, en brengen al hun olifantstanden en staarten daarheen. Zij willen in geen van de *Maramba's* huizen gaan, en willen niet toestaan dat iemand komt, waar zij wonen. En als bij toeval een *Maramba* of iemand van *Longo* komt waar zij wonen, verlaten zij die plaats en gaan naar een andere. De vrouwen dragen bogen en pijlen zoowel als de mannen. En een van dezen zal alleen in de bosschen wandelen en de Pongos dooden met hun vergiftigde-pijlen."

Algemeen wordt aangenomen dat het verhaal van BATELL niet onwaarschijnlijk is, daar het, behalve beschrijvingen van de menselijke bewoners, ook uitmuntende beschrijvingen geeft van den pongo of gorilla en van den zebra, een dier, dat thans wel bekend is, doch in zijn tijd nog nieuw was voor Europeanen.

In DAPPER's Beschrijving van Beneden Ethiopie, Amsterdam 1686, wordt gesproken over een ras van dwergen die de zelfde landstreek bewonen en die hij *Mimos* of *Bukke-Bakke* noemt.

Dr. TOUCHARD beschrijft in de *Revue maritime et coloniale* van 1861 de uitroeiing van een volk uit de binnenlanden van Afrika, waaraan hij den naam geeft van *Akoa*. Deze stam schijnt uitgeroeid te zijn door de *M'Pongos* in hun voortdringen naar het westen. Eenigen daarvan bleven echter als slaven bestaan. De admiraal FLEURIOT DE LANGLE photografeerde in 1868 een van deze *Akoa*, die 4 voet 6 duim lang was en nam eenige schedels mede naar Frankrijk, die door HAMY werden onderzocht en bleken allen te zijn zeer klein en sub-brachycephaal.

In het *Zeitschrift für Ethnologie*, 1874, leest men over een expeditie naar Loango, waarbij te Chinchoxo photographiën en beschrijvingen verkregen werden van dwergen genaamd *Baboukos*, welker schedels breed en rond waren. Een man, ondersteld 40 jaren oud, was slechts 1,365 meter, minder dan 4 voet 6 duim lang.

Een andere stam, de *M'Boulons*, wonende aan de kust ten noorden van de rivier Gaboon, is beschreven door MARCHE als waarschijnlijk het primitieve ras van die landstreek te zijn. Zij wonen in kleine dorpen, en houden zich streng afgezonderd van hun bureu, de *M'Pongos* en de *Bakalais*, die de *M'Boulons* verdringen, zoodat zij uitsterven. In 1860 waren zij slechts ongeveer 3000 in getal, en in 1879 nog veel minder. Zij zijn bruin van kleur en zijn zelden grooter dan 1,600 meter of 5 voet 3 duim lang.

Du CHAILLU spreekt over een Obongo-dorp in Ashango tusschen de Gaboon en de Congo, dat door zeer kleine menschen bewoond werd, doch zij waren zoo schuw en vreesachtig, dat hij slechts weinige anthropologische waarnemingen kon doen. Het gelukte hem echter een man en zes vrouwen te meten: de eerste was 4 voet 6 duim en de laatsten gemiddeld 4 voet 8 duim.

Verder in het binnenland, in de groote bocht van den Congo, hoorde STANLEY spreken over een groote onafhankelijke stam van dwergen, *Watwas* geheeten, die, zooals de *Batimbas* van den ouden BATTELL, olifantjagers waren en vergiftige pijlen gebruikten. Een van hen ontmoette hij te Ikondou, hij was chocolade-bruin van kleur en 4 voet 6 $\frac{1}{2}$ duim hoog.

SCHWEINFURTH heeft ons bekend gemaakt met een klein menschen-ras, de *Akkas*. Het was aan het hof van MOUNZA, koning der Monbuttu, dat SCHWEINFURTH voor het eerst *Akkas* ontmoette. Zij schijnen door dien koning beschermd te worden, die een regiment *Akkas* in zijn dienst had. Hun vaderland lag echter meer zuidwestwaarts, omstreeks 3° N.B. en 25° O.L. Gelijk alle andere dwergen van Afrika leven zij hoofdzakelijk van de jacht op olifanten, die zij met boog en pijl dooden.

In ruil voor een van zijn honden kreeg SCHWEINFURTH van MOUNZA een van deze kleine mannen; hij was van plan hem naar Europa mede te nemen, doch hij stierf op de terugreis te Berber. Ongelukkig gingen alle metingen en waarnemingen, die in Monbrettu door SCHWEINFURTH gemaakt waren, bij een brand verloren, zoodat zijn beschrijvingen van de *Akkas* hoofzakelijk herinneringen zijn.

De Italiaan MIANI verkreeg ook in Monbrettu door ruilhandel twee *Akka*-jongens, met het doel hen naar Europa te brengen. Hij zelf viel als een slachtoffer van het klimaat en van vele vermoeienissen, doch vermaakte zijn verzamelingen met de jonge *Akkas* aan de Italiaansche Geografische Maatschappij. Waarschijnlijk zijn er nooit twee wilden zoo vereerd geworden door de geleerde wereld als deze twee *Akka*-jongens. Eerst te Cairó en later in Italie werden TEBO en CHAIRALLAH, zooals zij geheeten werden, beschreven, gemeten en gefotografeerd; zij zijn het onderwerp geworden van een heele bibliotheek van brochures, geschreven door mannen als OWEN, PANCERI, CORNALIA, MANTEGAZZA, GIGLIOLI en ZANNETTI, BROCA, KAMY en DE QUATREFAGES. Na hun komst in Italie werden zij voorgesteld aan den Koning en de Koningin, in de hoogste kringen geïntroduceerd en eindelijk opge-

nomen in het huisgezin van den graaf MINISCALITRI ERIZZO te Verona, waar zij een europeesche opvoeding ontvingen en als pages dienden. Volgens Dr. GIGLIOLI is TEBO of THIBAUT in 1883 gestorven, ongeveer twee en twintig jaar oud zijnde, en op de begraafplaats te Verona begraven, Dr. GIGLIOLI vermoedt, dat CHAIRALLAH nog leeft.

Een andere *Akka*, een meisje, genaamd SAIDA is door den luitenant van Gordon, ROMOLO GESSI, naar Europa gebracht en diende hem te Triest als dienstbode.

De onderzoekingen van DE QUATREFAGES hebben geleerd dat de *Akka*-mannen gemiddeld 4 voet 7 duim en de vrouwen gemiddeld 4 voet 3 duim lang zijn. Hun haar is zeer krullig, hun huid lichter van kleur dan die van den Neger, doch het prognathisme, de breedte van den neus en de omgekrulde lippen, zoo karakteristiek voor den ethiopischen tak der menschenfamilie, zijn bij de *Akkas* in uitersten voorkomend, vooral volgens de schetsen van SCHWEINFURTH.

De laatste berichten over de *Akkas* in Soudan vindt men in het werk van den laatst overgebleven officier van Gordon, EMIN PASHA, die eenigen tijd in Montbuttu doorbracht en daar een *Akkavrouw* in zijn dienst had. Aan dr. FLOWER heeft EMIN niet slechts zijn metingen van die *Akkavrouw* gezonden, maar ook twee geraamten van *Akkas*, die thans in het British Museum bewaard worden. Die vrouw had een lengte van slechts 1,164 meter of 3 voet 10 duim. De beide geraamten, van een man en een vrouw, bewijzen dat die menschen kleiner zijn geweest dan de Andamaners en de Boschjesmannen die door FLOWER zijn onderzocht, daar de vrouw 1,218 meter of precies 4 voet lang was en de man nog een kwart duim korter. Een nauwkeurig onderzoek van deze *Akka*-geraamten heeft geleerd, dat zij in de betrekkelijke verhoudingen van den schedel, den romp en de ledematen niet op misvormde dwergen gelijken, maar op volwassenen van andere rassen, en derhalve volstrekt niet overeenkomen met de ineengedrongene, langlijvige, kortbeenige en breedhoofdige pygmeëen, op oude grieksche vaten afgebeeld als vechtende met hun lansen tegen kraanvogels.

Uit alles wat wij nu betreffende de kleine menschenrassen weten blijkt, dat deze, die door HAMY *Negrillos* zijn genoemd, tot de langere en langhoofdige afrikaansche Negers staan gelijk de kleine rondhoofdige *Negritos* van de eilanden der Indische zee staan tot de grootere en langer-hoofdige Melanesiërs. Het schijnt nu vast te staan, dat op verschillende plaatsen in Afrika, een paar graden ten noorden

en ten zuiden van den evenaar, zich uitstreckende van de Atlantische kust tot het Albert Nyanza-meer en meer oostwaarts ten zuiden van het land der Gallas, afgezonderde troepjes van deze kleine *Negrillos* leven. Ook schijnt het dat zij met moeite bestaan blijven en dat zij weldra zullen verdwijnen, zooals de Boschjesmannen in het zuiden en de *Negritos* in het oosten. Als het verhaal van HERODOTUS betreffende de Nasamoniërs als historisch beschouwd mag worden, dan moet de rivier »vloeiende van west tot oost», vanwaar zij kwamen, de Niger zijn geweest en was derhalve de woonplaats van dat dwergenvolk drie en twintig eeuwen geleden veel uitgestrekter, dan zij in onze dagen is. En dit brengt ons tot het zuiden van Indië als het middenpunt, waaruit het groote negerras zich verspreid heeft, oostelijk over het afrikaansche vasteland en westelijk over de eilanden der Stille Zee, zoodat de kleine Andamaners waarschijnlijk de laatste gewijzigde afstammelingen zijn van de primitieve leden van dien grooten tak van het menschelijke geslacht, die gekenmerkt wordt door een zwarte huid en krullend haar.
